

Josep Muñoz Redon

L'altra panera dels tresors

Josep Muñoz Redon. Nascut a Sant Sadurní d'Anoia el 1957, és professor i escriptor. Ha publicat més de trenta llibres, entre els quals destaquen *Filosofia de la felicitat* (1999), *La cocina del pensamiento* (2005), *Prohibido pensar* (2010), *El arte de la existencia* (2012), *Tristes tópicos* (2013), *L'illa de Rousseau* (2020), *Les fronteres de Walter Benjamin* (2021), *El jardí d'Epicur* (2023), *Sol de nit* (2024).

Ha estat guardonat, entre d'altres, amb el Premi Serra i Moret (1995), el Premio Educación y Sociedad (1996), el Premi Pere Calders de Literatura (1998), el Premi Sent Soví de Literatura Gastronòmica (2004), el Premi Josep Vicent Marqués de València (2020), el Premi d'Assaig Carles Rahola de Girona (2023) i el Premi d'Assaig literari d'Andorra (2023).

L'altra panera dels tresors

Josep Muñoz Redon

L'altra panera dels tresors

Octaedro

Col·lecció Horitzons

Títol: *L'altra panera dels tresors*

Primera edició: juny del 2025

© Josep Muñoz Redon

© D'aquesta edició:

Octaedro Editorial

Bailèn, 5 – 08010 Barcelona

Tel.: 93 246 40 02

octaedro@octaedro.com

www.octaedro.com

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de les excepcions previstes a la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, cedro.org) si necessiteu cap fragment d'aquesta obra.

ISBN: 978-84-1079-044-5

Dipòsit legal: B 11510-2025

Fotografia de la coberta: Josep Maria Aran

Disseny de la coberta: Tomàs Capdevila

Realització i producció: Octaedro Editorial

Impressió: Ulzama

Imprès a la UE - *Printed in UE*

*A tots aquells que ja no hi són, per haver-hi estat,
i a tots aquells que hi són, per ser-hi.*

ÍNDEX

L'ALTRA PANERA DELS TRESORS

[PRÒLEG] 11

CABDELL DE LLANA 35

CARGOL DE MAR 41

CAVA 43

COBERTS 51

CORBATA (CRAVATE) 55

DESPERTADOR 59

DINERS 69

GORRA D'AVIADOR 75

LLAPIS 85

LLAPIS DE MEMÒRIA 91

LLIBRE 97

OLISBE 105

PIPA 111

PRISMA 121

RÀDIO 129

RADIOGRAFIA 135

SOFA 141

TARGETA EDITORA 147

CABDELL DE LLANA

La mare era com un cabdell de llana, suau, agombolant, que es destroncava per arribar a tot arreu. Un fil infinit i resistent que no parava de teixir complicitats, encara ara gràcies al record.

A la mare no li agradava mirar enrere. Mai no li havia agradat. Era molt diferent del pare. Per això mateix no parlava mai dels seus orígens, del petit poble on va néixer: Herbeset.

Herbeset és un poble del País Valencià a deu quilòmetres de Morella, capital de la comarca dels Ports. Al 1845 apareixen registrats al poble divuit veïns que es dediquen al conreu del blat i la ramaderia, especialment del bestiar de llana.

El principal problema de la contrada ha estat i és, de manera endèmica, la despoblació. Per això mateix, si consulteu Google, trobareu destacada la notícia que per primera vegada en cinquanta anys, el 2018, va néixer una criatura al poble en el si de l'única família que l'habita, com a mínim d'una manera permanent.

La llegenda més popular de la zona és la del Floro. Nascut a La Cerollera el 1858, aquest personatge ha esdevingut un veritable aglutinant de l'imaginari popular de la contrada. Després

d'intentar matar un company de feina per no perdre el seu lloc a l'empresa, va protagonitzar nombrosos robatoris i tot tipus de malifetes, sovint amb una actitud molt violenta. Va fugir diverses vegades de la presó i va morir engarjolat.

Herbeset celebra les seves festes al setembre, en honor al seu patró Sant Miquel. La meva mare també va néixer en aquest mes, que anticipa la tardor, concretament el 12 de setembre de 1926. El mateix any que a Barcelona s'estrena la sarsuela Cançó d'amor i de guerra, s'emeten per primera vegada per ràdio a Espanya els diaris parlats i neixen Marta Mata, Dario Fo, Fidel Castro i Michel Foucault —el filòsof dels jersei de coll alt que afirmaria coses com: «El saber és l'únic espai de llibertat de l'ésser humà»—.

Els avis, que no he conegut, Germán i Isabel, que treballaven al camp i vivien a un mas separat del poble, van tenir cinc fills: el Valeriano, l'Emili, la Mercè, la Carme i la meva mare, la Isabel. Tots ells van haver de migrar per motius econòmics. El Valeriano, que era el gran, a Alemanya; les tietes Mercè i Carme, a Lleida, i el tiet Emili, al sud de França, concretament a Perpinyà.

A la mare la van fer «fora de casa» —ella ho deia d'aquesta manera— quan tenia set anys per estalviar-se una boca per alimentar. La van enviar a treballar a un mas proper. De les úniques coses que recordo haver-li sentit explicar més d'una vegada és com, en arribar a aquella casa i preguntar quina era la seva habitació, li van ensenyar el terra de la cuina. Un matalàs fred i inclement que agombolava els seus somnis infantils. Fins als setze anys va fer de pastora a diferents masos de la contrada.

Les vegades que he intentat explicar aquest capítol de la seva vida als meus fills no sé si m'han cregut o han entès l'abast real de la situació. I és que a mi ja em costa fer-me a la idea que una criatura de set anys pugui ser expulsada de casa i posada en mans d'uns estranys per guardar sola cabres tot el dia al camp.

Deia Philippe Ariès que la infància és un concepte que no va existir abans del segle XVII. Així és, doncs, com considera Ariès, el veritable descobridor de la infància. Els seus estudis demostren que no existia aquesta categoria social abans de la modernitat: fins llavors les criatures es consideraven adults baixets i es tractaven com a tals. Evidentment, no anaven a escola ni tenien tampoc cap consideració especial.

La mare tampoc no va anar mai a escola i, malgrat això, és una de les persones més sàvies que he conegut, si entenem aquest grandiloqüent concepte com el pòsit que deixa l'experiència de vida en oposició a la feréstega erudició. Pragmàtica, resolutiva, dotada d'una humanitat natural que cap dels esculls amb els quals es va topar en la seva dilatada existència no li va fer perdre mai, intel·ligent, sorneguera i amatent. Sempre disposada a fer coses, coses bones, per tots aquells que l'envoltaven i no només la família, també veïns, amics, coneguts, nouvinguts...

Habitualment confonem saviesa i erudició. I no són pas el mateix. És més, diria que, fonamentalment, no són el mateix. Si fem una distinció quantitativa entre erudició i saviesa, podem afirmar que l'erudició és saber moltes coses de molt poques, mentre que la saviesa es pot entendre com una qualitat que atresora poc coneixement de molts subjectes. La saviesa és dispersa, mentre que l'erudició és concentrada. L'erudició està de part de la informació, mentre que la saviesa aposta pel coneixement. L'erudició tendeix a l'infinit, mentre que la saviesa topa amb les fronteres que delimiten la pròpia existència humana.

Si intentem fer una aproximació qualitativa per ampliar la distinció, podríem afirmar que l'erudició és superba, freda, distant, acadèmica, entotsolada i eixorca; mentre que la saviesa es distingeix per la humilitat, el confort, la proximitat, la pràctica, la comunicació i la utilitat.

El pare, el Pepito, i la mare es van conèixer en un ball de La Sénia, on ella havia anat a fer de minyona a partir dels setze anys. Era la postguerra, una època infinita i voraç que encara sembla que no s'hagi acabat i ens vulgui engolir a tots.

El pare i la mare es van casar el 12 de gener de 1946, ella tenia vint anys i ell vint-i-cinc, i van anar a viure a Sant Sadurní d'Anoia perquè el pare havia trobat feina a Can Codorniu. Es van instal·lar a la plaça Nova, el modest espai públic que seria durant molts anys el veritable centre de la vida del poble en acollir el mercat, la fira o els circs que sojornaven a la vila. Recordo, de petit, no poder dormir perquè, en aquestes circumstàncies, escoltava el bram dels lleons des del llit estant com si fos en plena sabana africana.

De primer, rellogats en una habitació —això que ara torna a ser de tanta actualitat—, per després ocupar un segon pis, dues cases més enllà, a sobre de l'espardenyeria. Un cau llòbrec amb un únic balcó que permetia ensenyorir-se sobre aquell rectangle farcit d'esponeroses mèlies que delimitaven el carrer de Montserrat i el carrer de Fullerachs. En un dels seus costats hi havia les Escuelas Nacionales, ara convertides en biblioteca municipal, regentades per autèntics botxins del règim que ens havien de mortificar la infantesa.

Quaranta-un esglaons portaven al seu somni de benestar conjunt que bastirien amb l'esforç del treball compartit. La mare no només feia la feina de casa, treballava també a les caves Rosell i Formosa, el dissabte despatxava a una carnisseria, a cal Joan de l'aigua, i el diumenge rostia carn pels endiumenjats escàpols de l'àrea metropolitana de Barcelona. Una taleia infernal de la qual després en vaig ser vailet.

El Pepito i la Isabel van tenir un fill, el Josep, que als dos anys agafaria la pòlio, amb el seguici de penes que això comportaria: visites mèdiques, operacions, seqüeles físiques. Amb el pas del

temps, aquest descendent es convertiria en narrador de la seva pròpia aventura vital, de la qual els seus pares van ser dos elements cabdals. No debades el primer llibre que va publicar el va dedicar a la mare. Un assaig sobre la creativitat a la primera pàgina del qual picava l'ullet al lector fent referència a la capacitat demiúrgica de la mare. Tot allò bo que després vindria també és igualment imputable, directament o indirecta, a la mateixa arrel.

Kallifatides explica que va escriure el seu primer text amb consciència literària un dia que va presenciar per casualitat un desnonament al carrer. El fet que fessin fora «la viuda imaginària» —anomenada d'aquesta manera perquè el seu marit no estava realment mort, sinó que havia fundat una nova família en un altre poble de la casa que havia llogat— el va impressionar d'allò més.

El desassossec, la tristor, la ràbia que va sentir en veure com aquella dona i tres criatures, d'entre cinc i deu anys, eren foragitades de la seva llar van portar l'autor grec a voler reflectir per escrit aquesta tragèdia quotidiana dels seus temps, i dels nostres, val a dir-ho tot, per poder-la comunicar als seus contemporanis. Una indignació que va propiciar que fos el primer text que va publicar i, a més, sense cobrar res.

Fins molt tard no se'm va fer evident que em vaig convertir en escriptor per intentar contagiar-vos del fred que va passar la meva mare dormint al terra de la cuina d'aquell mas enmig del Maestrat on l'havia abandonada la seva família als set anys; per explicar-vos la por que va patir sola a la muntanya pasturant cabres; per recordar les nits en vetlla al costat del llit del seu fill de sis anys a l'Hospital Clínic de Barcelona en un postoperatori de difícil evolució; per celebrar, per què no dir-ho també, i després intentar traslladar-vos, la seva humilitat, bonhomia i prodigalitat. Tots els llibres que he escrit només han estat un entrenament fins arribar a aquest punt. Res no tornarà a ser igual. Tampoc per escrit.

Estic convençut que la literatura és una forma més intensa, complexa i rica de viure que busca la complicitat dels lectors per intentar canviar el món. Però no ens posem transcendents. Com a mínim, és el petit espai del qual ens podem fer responsables i defensar contra les ignomínies de tota mena que l'assetgen. Sobretot perquè escriure, i també llegir, no són formes de fugir del món, com a vegades es pensa, ans al contrari, d'aprofundir en la realitat que ens ha tocat viure, d'ampliar-la, de subvertir-la.

Sempre he pensat que hi ha una relació directa entre l'amor que et donen i el que ets capaç de transmetre, fins i tot per escrit. En reflexionar des de la senectut de la vida me n'adono de la validesa d'aquest plantejament, si voleu simplista. La mare em va estimar fins al límit, la qual cosa ha facilitat que sigui capaç d'expressar millor l'afecte, també per escrit.

I és que estimar-se no és fàcil. Ens costa entendre, viure i comunicar una de les condicions bàsiques, més enllà de les aparences, sense les quals l'existència humana seria molt més galdosa encara i que està fortament arrelada a la nostra cultura en forma de consigna imperativa: «Estimeu-vos els uns als altres». Per això sovint la bescanviem per derivats aigualits com la companyia o l'afecte.

La diferència entre el meu pare i la meva mare és antitètica. El meu pare sempre mirava enrere. La meva mare sempre mirava endavant. Una dicotomia difícil de conciliar, la qual cosa pot justificar que el seu fill, la síntesi d'ambdós, jo mateix, sempre miri enlaire (un costum que explica el fet que ensopegui sovint). Altrament, Flaubert deia que mirem tant el cel perquè, en el fons, el que desitjaríem és tenir ales. Un apèndix que caracteritza els ocells i els àngels i que ben segur ens permetria apropar-nos al lloc on la nostra cultura ubica els éssers estimats que hem perdut. Al cel sigui.

OCTAEDRO EDITORIAL

Altres títols publicats

- No tinc temps per pensar
(Ni gairebé per llegir)
Josep Muñoz Redon, Manel Güell Barceló
- L'illa de Rousseau (Viatge a l'illa
de la felicitat de Rousseau)
Josep Muñoz Redon
- La connexió emocional. Formació i
transformació de la nostra manera
de reaccionar emocionalment
Ramon Riera i Alibés
- L'educació és política
Jaume Carbonell Sebarroja
- Aquest confús i desigual món
explicat als joves
Víctor Saura Estapà
- Educar en temps difícils
Jordi Nomen Recio

L'altra panera dels tresors

Una trobada fortuïta amb una mestra de primària propicia un diàleg sobre un recurs pedagògic de la primera infantesa: «la panera dels tresors». Una cistella que s'omple d'un reguitzell d'objectes que les criatures manipulen a plaer.

Aquest atzar suggereix a l'autor la possibilitat, a la vellesa, d'omplir un recipient semblant amb les coses que han estat importants a la seva vida i que, de fet, suposaran uns autèntics catalitzadors de l'escriptura: un cabdell de llana, una ampolla de cava, una ràdio, un llapis, un cargol de mar, uns coberts, una corbata...

Els objectes passen, doncs, a ser veritables subjectes atribuïnt-se un protagonisme inusitat en unes narracions que sempre tenen per objectiu propiciar alguna mena de reflexió suggestiva que porti el text més enllà de la peripècia personal i pugui interessar, sorprendre o, en el millor dels casos, colpir al lector.

**Si voleu més informació o
adquirir el llibre adreceu-vos a:**

octaedro.com - octaedro.cat